

פרוטוקול מס' 112
מישיבת ועדת הפנים ואיכות הסביבה
מיום ו' י' באב תשל"ה 18.7.75 שעה 9.00

נכחור:

חברי הועדה:
י. תמיר - יו"ר
נ. אלי
י. ארידור
י. בארי
א. גבלבר
מ. הכהן
א. הרליץ
א. ורדיגר
א. יריב
ב. מואב
ב. צ. קשת

מוזמנים:
ש. תמיר
ד"ר י. רוטנשטריך
נ. מוזס
מ. בן-גור
מ. ז"ק
ב. אלמוג
י. קרני
תנ"צ י. קרתי

מוזכיר הועדה: י. ברזני

רשמה: א. גוטמן

- סדר היום: (1) הפגיעה בזכויות האזרח ע"י מסירת מידע על חקירות משטרתיות לציבור במהלך החקירה - הצעת ח"כ ש. תמיר
(2) דיון עם מועצת העתונות על שליחות העתונות

1. הפגיעה בזכויות האזרח ע"י מסירת מידע על חקירות משטרתיות לציבור במהלך החקירה ודין עם מועצת העתונות על שליחות העתונות

היו"ר י. תמיר: גברתי, אורחים נכבדים, אני מתכבד לפתוח את הישיבה. על סדר יומנו שני סעיפים שהם בצורה זו או אחרת מקבילים אחד לשני, בכרוך אותם יחד במדת האפשר. הסעיף הראשון הוא פגיעה בזכויות האזרח ע"י מסירת מידע על חקירות משטרתיות לציבור במהלך החקירה - הצעה לסדר-יום של ח"כ ש.תמיר, שהועלתה באפריל השנה והועברה לוועדה שלנו שתפקידה לעסוק בעניני עתונות. נמצא אתנו ח"כ תמיר, בעל ההצעה, ותנ"צ קרתי נציג המשטרה.

במקביל להצעה הזאת, כפי שמועלתה לפני כשלשה חודשים, קימתי שיחה עם ד"ר רוטנשטרך, חודשים רבים לפני כן, ועם כמה חברים, עם מר בן-גור, ועם כמה מעמיתי העתונאים, שבידתי אתם שנים רבות בעבר - על התפקיד והשליחות שהעתונות ממלאה בעינינו שלנו בכלל ובמדינת ישראל בפרט; נושא מאוד רגיש ועדין.

ראיתי שאפשר את שתי הסוגיות - ההצעה לסדר היום והנושאים שדנתי בהם עם עמיתי כפי שהזכרתי - לכרוך יחד במסגרת אחת. במדה והחברים ירצו להתיחס אך ורק להצעה לסדר היום או לנושא שאציגו לאחר דברי ח"כ ש.תמיר, יעשו זאת כאות נפשם. כמובן, שלגבי המסקנות, יש הבדל גדול; המסקנות לגבי ההצעה לסדר היום, תונחנה על שלחן הכנסת. הדיון שיערך ביעודה של העתונות, זה ענין פנימי שלנו, שיש לו ענין רב ומשקל רב באשר להתענינות הציבור בעבודת העתונות ויחסה אל בית המחוקקים ושליחיו בישראל, הנתונה במצבים כפי שהיא נתונה.

ש. תמיר: אדוני היו"ר, גבירותי ורבותי, הנושא הועלה במליאת הכנסת על ידי שעה שנערכו החקירות המשטרתיות בפרשיות השחיתות שנתגלו במשרד הבטחון, לאחר הפרשה של רצח רחל הלר ושינויי הצוותים במשטרה לחקירה בנושא זה, סמוך לפרשה שבה נחשדו שני המנהלים של חברת משה"ב והובאו לחקירה ושוחררו אחר כך עם קביעות מסוימות של בית המשפט, ועוד פרשיות.

כמו רבים מעמיתי חברי-הכנסת, נצבתי בפני די למה המלווה את הציבור ואת העתונות - מצד אחד הרצון לעודד חקירה, חשיפה וכניסה לעמק הבעיות, עם מתן תנופה לפעולות המשטרה, ומצד שני החשש שמא יבולע לאנשים שהם נחשדו בלבד ולאחר מכן יוברר שאין כל הוכחה שתחשיד או תכתים את שמם, ובינתיים הם נהרסו כליל מבחינה חברתית, ולעיתים גם כלכלית.

אני, אישית, במקרה הכרתי את הנושא בענין משרד הבטחון מאד מקרוב; ארע לי כך שכפרקליט, אותו רב-טרן שחשף חלק מהפרשות במשרד הבטחון, עשה זאת בעקבות התייעצות אתי כעורך-דין, והיה לי מגע עם המשטרה. אני ראתי איך נעשים מאמצים כנים מאד במטה הארצי לחדור לעמק, ומול איזה קשיים ניצבה המשטרה, ועד כמה היתה זקוקה לעידוד כדי להכנס לעמק הדברים, מול כחות שניסו לעצור בעדה.

דוקא משום כך, הגעתי למסקנה, שעלינו לעשות את שני הדברים; מצד אחד לתת לה כלים ועידוד, ובעת ובעונה אחת להקפיד על שהר-מידות מפליג בזרוע הזאת הנאלצת לספל באישים רמי-מעלה וגם קצינים בצה"ל, והיתה - על כן - חיבת בתדמית של גוף ללא דפי ודא עקא שבחלק מהחקירות, הוברר, גברו על פני הדברים, יצורים של פרטום, של בסיון לרכוש מוניטין, של האדרה עצמית ורימום עצמי, על השיקול הענייני. כשזה מנת-חלקם של הפוליטיקאים - זה חלק מהענין, הם ציינים עתונות, וזה לחם-חוקם. אבל, כשזה מגיע לנושאי-תפקיד במשטרה, בעיצומה של חקירה, כשאדם בידינו של החוקר לשבט ולחמד - זה מדאיג ביותר.

בדברי הפתיחה שלי במליאת הכנסת - היתי מודה ליו"ר הוועדה אם היה מציא עותק של דברי לנוכחים - הבאתי כמה מובאות, שלא יתכן שלא באו מאנשי משטרה, המופקדים על החקירה של ביכונסקי. היום יודעים, שהיועץ המשפטי משוכנע, ופרקליט המבחין משוכנע, שביכונסקי לא עשה את המעשה, ועובדה שעושים הכל להגן על הרשתות של איש אחר. אני מוכרח לאמר שכשקראתי את כל הציטוטים על הדילופים, אמרתי: רע מאד. ז"א, סך הכל של החומר שיצא החוצה היה קטלני. אחר כך, המשטרה סגרה את התיק, אבל הנזק כבר היה. הציטוטים הראו שברגע מסוים המשטרה עשתה להדלפת פרטים - דבר שלא הוא ולא בני משפחתו היו מעוניינים להדליף, ועוד שורה של דברים, ששר המשטרה נסה להתוכח אתם ללא הצלחה.

אני חייב לאמר, שכבר לא מדובר בפקידה שהדליפה, אלא יש מישהו עם מוטיבציה חזקה מאד, שמדליף חומר על עצורים ונחשדים, והורס אותם.

הבאתי את הדוגמא של "משהב", והשופט אמר שם דברים קשים מאד. נדמה לי, שעל הדברים האלה קשה מאד לדבר באופן כוללני, ועל כל טענה תמיד יכולה להמצא תשובה, ביחוד כשפרקליט המשטרה הוא פרקליט מנוסה.

בבואי לכאן, הרהרתי מה הדרך שהוועדה הנכבדה בעזרת אנשי העתונות, יכולים לעשות בנושא. היתי מרשה לעצמי להציע, שתכוננו כאן איזה שהיא ועדת-משנה. יש בוועדה זו את חברי מאד מנוסים, שלא לדבר על היו"ר עצמו שהוא איש יתובות, ויושב כאן ח"כ א. יריב היוזע איך לבדוק ענין, ויושב כאן ח"כ י. ארידור, שהוא משפטן, וח"כ בארי וחברים אחרים. לוא היתה ועדת-משנה קטנה, שהיתה לוקחת את הנושא של ביכונסקי, או של "משהב", או הדלפות בנושא חקירת משרד הבטחון והיתה לומדת את העובדות, ומקבלת הסברים קונקרטיים ב-2-3 מקרים, ומגישים ממצאים לוועדה - אני חושב, שהדבר יהמועיל כלקח וכהרתעה.

לגבי הדלפות משלחן הממשלה, שם הענין אולי הרבה יותר קשה, כי הוא עלול לזעזע מוסדות ארץ. אבל, כאן הענין הרבה יותר מוגבל. אולי אפשר להתחיל מכאן וללמוד גזרה שווה.

היו גם מקרים בנושא מכס ובנושא מס הכנסה. אתם זוכרים את הפשיטות בלילה, עם צלמים, לביתו שם אדם, עם הרס כל הפרטיות, ואלה דברים קשים.

אני חושב, שזה מסמכותה של הוועדה לבדוק את הנושא, לא רק מזוית ראיה של פעולות משטרה "פרופר", אלא כפעולות שילטונות העלולה לפגוע בזכויות האזרח, בטרם הורשע, ואשר עלולה לפגוע בעצם הדיון במשפטו. הדברים הגיעו לידי כך בארצות אחרות, שלאחר כמות כזאת של פירסום עם אדם שנחשד, השופטים זיכו את האדם בטענה שיש דעה קדומה. כבר היתה פסיקה בישראל, ששופט אמר: "כמות כזאת של השחרת אדם בטרם הורשע, מחייבת אותי להקל בדינו, שמא אני עצמי הושפעת מההשחרה בטרם זמן".

העתונות חייבת לבדוק ולפרסם מה שהיא יכולה. הטענה העיקרית היא למדליפים. אני משוכנע, שהיו כאן הדלפות ממקורות מרכזיים וכדאי מאד שהם ייבדקו ותגיעו לכלל מסקנות.

מ.ז.ק: מאחר ואנו נוכחים כאן בדיון ועל ידי שתיקתנו יכל להיוצר הרושם שאנו מסכימים לדברים ומודים בהם, אני סבור, שכדאי לוועדה לשמוע שהיה בירור בין ועדת העורכים ובין המפכ"ל, כי המפכ"ל רצה לדעת מאין הדליפות. היתה ביקורת על העתונות ועורכים מסוימים הודו שמרבית החומר בא ממספחת ביכונסקי ולא היתה שום דליפה.

אני לא רוצה, שעל ידי נוכחותנו יוצר הרושם כאילו העתונות נזונה מהדלפות מכוונות של המשטרה, וברצוננו לאמר שאין הדבר כן.

היו"ר י.תמיר: אני מציע שנשמע את ב"כ המשטרה, ואחר כך אציג את הסוגיה הבאה. אחרי דברי הפתיחה בנושא השני, ניכנס לויכוח כולל. מי שירצה יתיחס להצעה לסדר היום של ח"כ ש.תמיר, ואם ירצה - יתיחס לדברים שאביע אותם בצורת הרהורים לגבי המדינה והעתונות בשעה זאת.

תנ"צ י.קרת: מאחר והנושא הוא הדלפות או הפצת מידע על חקירות המתנהלות ע"י המשטרה, ומהדיון במליאת הכנסת ודברי ח"כ ש.תמיר, אני מבין שהנושא הוא הדלפות, לכן הבאתי את פקודות הקבע שלנו בנושא מסירת ידיעות, ואביא קטע בענין עתונות:

1. פרסומים בלתי מסויגים על עבודת המשטרה ועל אירועים פליליים עלולים להזיק לחקירה ולחבל ביעילותה. גילוי פרטים בדבר עדים, או בדבר העדויות שמסרו, עלול לסכן את שלומם או את חייהם. מסירת פרטים על חשוד או על נאשם עלולה לגרום נזק לשמו הטוב, ובמיוחד אם טרם הואשם בפני שופט.
2. ההוראות דלהלן נקבעו כדי למנוע ככל האפשר את התוצאות האמורות.

יד. אין לגלות בשום פרסום מטעם המשטרה את שם הנאשם או החשוד, אף לא בראשי תיבות או ברמזים אחרים, כל עוד לא הובא לפני השופט בישיבה פתוחה של בית המשפט, להארכת מעצרו או למטרה אחרת.

טו. פרט לגילוי שם הנאשם או החשוד, מותר לפרסם את העובדה שנעשתה עבירה ואת תיאורה, וכן את העובדה שנתפס חשוד. מותר למסור גם תיאור כללי של הנסיבות שבהן נתפס החשוד.

פרסום זה מותר גם לפני הבאתו של הנאשם או החשוד בפני השופט, כאמור לעיל, אלא אם נתגלו עובדות נוספות בישיבה פומבית של בית המשפט.

טז. אין לפרסם את תכני הודעותיהם או עדויותיהם של עדים או של עדים-בכוח, ואין לפרסם שמות של עדים או של עדים-בכוח, אף לא בראשי תיבות או ברמזים אחרים. אם תיאור העבירה או תיאור נסיבות תפיסתו של החשוד מכילים דברים העתידיים להשמע כהוכחה מפי עדים, אין לייחסם לעדים מסוימים, או באופן כללי, ל"עדים" או ל"עדי ראיה" וכדומה. אין לציין הצלחה בהשגת עדים או במציאתם. מאידך, אין פגם בפרסום הבא לבקש עדויות של עדים-בכוח שטרם נמצאו או שטרם העידו.

יז. ההוראות דלעיל אין כחן יפה במקרים שבהם ניתן צו של שופט, האוסר פרסומים בענין משפט פלוני, אם בדרך כלל ואם בנושא או בפרט מסויים. מקרים מסוג זה לא יפורסמו כלל.

יח. אין לגלות שכלבי גישוש של המשטרה זיהו חשוד ואין לפרט את שתי דרי המקום שאליו הגיעו הכלבים.

יט. אין למסור שמות של מתלוננים או של נאשמים בעבירות נגד המוסר.

כ. אסור בהחלט למסור שמות של עבריינים קטינים שנאסרו.

כא. אין למסור שם, או כל פרט אחר, אשר יש בו כדי לזהות איש שביטח להתאבד.

כב. אין להביע דעה על סיבותיה של תאונת דרכים.

כג. הידיעות המפורטות בסעיפים י"ד-כ"ב דלעיל אסורות במטירה לעתונאים בכל תנאי, אף בהתנאות סודיות, או לידיעתם האישית, או כידיעות רקע, פרט למקרים שבהם נערכות פגישות עם עתונאים, כמפורט בסעיפים כ"ד-כ"ה דלהלן.

הסמכות למסור ידיעות שלא באמצעות מחברת העתונות

כד. ראשי אגפים, מפקדי המחוזות ומפקד משמר הגבול רשאים להפגש עם עתונאים ולמסור להם, לפי ראות עיניהם, ידיעות והסברות-רקע (להוציא סוגי הידיעות המפורטות בסעיפים ז"א-י"א), בתנאי שבכל פרסום הנובע מכך לא יסתמכו המפרסמים על מוסר הידיעה ולא יזכירו את מקורה. בענין זה מופנית תשומת לבם של קצינים אלה לאחריותם לפי הוראות חוק לשון הרע, תשכ"ה-1965 וכן לאחריותם לפי סעיפים 41(א) ו-41(ב) של חוק בתי משפט, תשט"ז-1957.

כה. הקצינים המנויים בסעיף הקודם רשאים להסמין אנשים בדרגת קצינים מבין פקודיהם למסור ידיעות והסברות רקע, כאמור בסעיף כ"ד.

ידיעות האסורות בגילוי ובפרסום בכל תנאי

כו. אין לפרסם את תכני ההודעות או ההודאות של החשוד או של הנאשם עצמו, או תגובה שהגיב על מעצרו, או דברים שאמר במסדר זיהוי, או בשעת הבאתו לפני שופט, או בדרך אחרת. יוצאים מכלל זה דברים שנאמרו לפני שופט בישיבה פתוחה של בית המשפט. כן אסור לפרסם את העובדה שחשוד או נאשם הודה באשמה, אפילו ללא פירוט תוכנה של ההודאה.

אלה ההנחיות הכלליות באיזור פרסום. אנחנו מסבירים לשוטרים, לחוקרים ולמפקדי יחידות, שפרט לפגם האתי בפרסום והוצאת שם רע לאדם שעדיין לא הוכח שהוא אשם, זה גורם נזק רב לחקירה. הם מבינים זאת כראוי.

י. ארידור: האם חקרו במכונת אמת?

תנ"צ י. קרתי:

זה נעשה. עשה עמנו ח"כ תמיר חסד, ואמר שלא כל המשטרה מדליפה, אבל ישנן הדלפות. על זה רציתי להעיר. אני רוצה להתייחס אני רוצה להתייחס לאבולוגיה בין הדלפות מפורסמות הממשלה לבין הדלפות של המשטרה. להבדיל מכך, שבפורום הממשלה הדברים נאמרים בחדרי חדרים, בפורום מצומצם של נאמני סוד מבחינה לאומית, לעומת זאת עבודת המשטרה נעשית בפרהסייה, בכרח הנסיבות; חוקר במקומות פומביים, אוספים ראיות, פונים לשופט באולם בית-המשפט לבקש פקודת מעצר, וכל הדברים האלה נעשים בפרהסייה. במהלך החקירה, נפגשים ופונים למספר גדול של אנשים מהציבור היודעים במה מדובר, פונים אליהם ואומרים במה מדובר ומה האינפורמציה המבוקשת מהם. כך, שהחקירה לא נעשית בחדרי חדרים ובסודיות, כאשר לא השוטרים הם היחידים היודעים על כך.

הפרשה המכאיבה של ביכונסקי, מהבירור שערכנו הוברר שכאן היה עניין לביכונסקי ומשפחתו, לפרקליטים ולאותם חוגים אתם הוא פועל, היה להם עניין מיוחד לפרסם את כל פרטי הפרטים של הפרשה הזאת. מהרגע הראשון של החקירה, היה נסיון מכוון ומגמתי להוציא את החקירה מנושא של חקירת חשד ברצח לנושא של רצון להפלייל.

י. ארידור: מתוך תא המעצר, לעשות כזאת מערכת של יחסים ציבור?

תנ"צ י. קרתי:

אני מדבר על האפשרות של הדלפה. לכן, כל מה שפורסם בעתונות - לא צריך ליחס מלכתחילה למשטרה.

לנו אין שליטה מה מתפרסם בעתונות ומה לא. לא כל מה שמתפרסם בשם קצין בכיר או מקורות מוסמכים במשטרה, נובע באמת מאותו מקור. לפעמים זה בכלל לא מהמשטרה, זו איזו תשובה סתמית, שניתנת לעתונאי והוא נאחז בה; די אם מציגים בפני חוקר מספר אלטרנטיביות אפשריות והחוקר אומר: "יתכן", ואז העתונאי כותב בשם קצין בכיר שזאת וזאת האפשרות.

יש פניות אל המשטרה למסור מידע על מהלך חקירה והתקדמות בחקירה, ולא תמיד זאת הדלפה. לפעמים זה האחזות בדברים שנאמרו סתמית, ולפעמים גם משתיקה מוציאים לקחים.

באותם מקרים, כשהיו פרסומים הנוגדים את הכללים שקבענו לנו, שעליהם אין חולקים שהם די מחמירים, נערכה חקירה יסודית, נחקרו אנשי משטרה - ולא פשוט להביא חוקרים בכירים לבדיקת פוליגראף, אבל כאשר אמרו באיזה חומרה אנו מתייחסים לדברים אלה, הם אמרו שהם מוכנים להחקר בבדיקת פוליגראף - ולא מצאנו שהאנשים האלה אמרו שקר כאשר הטענה היתה שהם הדליפו.

זה מה שיש לי לאמר לגבי נושא זה.

מ.בן-גור:

לאחר ששמענו את הנחיות המשטרה בעניין הבירור, היתי מציע שבשמע את ההנחיות של מועצת העתונות לפרסום או אי-פרסום, ועל סמך זה נפנה לדיון.

הנחיות מועצת העתונות: עניין המעצרים מעורר בעיות מיוחדות, כי לעתים קרובות מתברר שאדם שהמטרה עצמה אותו בחשד כלשהו, משחררת אותו כעבור יום-יומיים כנקי מכל חשד. בינתיים מתפרסם שמו ברבים ושמו מוכתם, לפיכך קבעה מליאת מועצת העתונות הנחיות בדבר פירסום שמות עצורים וזיהויים, כדלהלן:

א. במקרה של חשוד: לפני מעצרו, אין לפרסם שמו, תמונתו או תווי זיהוי שלו, פרט למקרה של חשוד שנמלט ושהמטרה מחפשת אחריו בקשר למקרה של תאונת-דרכים, הונאה, זיוף ואליםות והפירסום עשוי לסייע לתפיסתו.

ב. לאחר מעצרו ועד הוצאת פקודת-מעצר, או שיחרורו בערבות על-ידי שופט, יש לאסור פירסום שם, צילום או כל תווי-זיהוי של העצור. פרט למקרים: 1. של רצח ומעצר הרוצח אינפלגרבטי (בשעת הפשע); 2. התייצבות החשוד מיוזמתו במטרה והודאתו.

ג. שוחרר אדם ממעצרו ולא הוגש נגדו גליון אישום, חייב עתון שפירסם את דבר מעצרו, לפרסם את דבר אי-הגשת גליון האישום, לפי הוכחת האיש הנוגע בדבר.

ד. הוצאה פקודת-מעצר והשופט לא אסר על פירסום שמו ותמונתו של העצור, מותר לפרסם את שמו ותמונתו. אין לפרסם תמונתו ביחד עם אנשים שלא נעצרו, כולל בני משפחתו. אין איסור זה חל על תמונה שצולמה בעת הנאתו בפני בית-המשפט. כדי למנוע הטעיה, יש לפרסם פרטי זיהוי על החשוד, כגון גיל, מקצוע, מקום או עיסוק, עיר מגורים או כתובת. בפירסום שם האיש אין לערבב אנשים שאינם מעורבים בנושא עצמו, ובמיוחד יש להימנע מהזכרת מוצאו, עדתו וקרבתו של העצור לאנשים אחרים, כשהם אינם מעורבים במעשה.

ה. הכללים האמורים בסעיף הקודם חלים גם במקרה שהעצור שוחרר בערבות על-ידי בית המשפט.

ו. כפוף לאסור בסעיף 2, יוצא מהכלל ב' אין לפרסם הודאות העצור או הנאשם בזמן החקירה במטרה, אלא אם הובאו במשפט עצמו כחומר ראיות. אותו עקרון יחול גם על שמות עדים ועדויותיהם שנמסרו במטרה.

ז. נפתחו הליכים משפטיים נגד חשוד - על עתון לחמנע מפרסום כל דבר העלול להשפיע על העדים ודעת הקהל לפני הגשת גליון האישום, לאחר הגשת גליון האישום, או תוך כדי מהלך המשפט, איסור זה צריך לכלול הודאות, וידויות או עדויות גם שלא לפני הרשות המוסמכת.

ההנחיות הללו עובדו על-ידי ועדת-משנה שבראשה עמד עורך-הדין ד"ר יהושע רוטנשטרייך ואשר אליה צורף גם המישנה לפרקליט המדינה דאז, מר גבריאל בן. הדיון נפתח בדברי נשיא המועצה, מר יצחק אולשן, ובהשמעת דו"ח מפי עו"ד רוטנשטרייך על מסקנות הוועדה וחוות-הדעת ששמעה לפני כן ממומחים שונים מחוגי הציבור והעתונות.

להנחיות אלו של מועצת העתונות נוספו סייגים נוספים במאוס 1970, כדלהלן:

מועצת העתונות מחייבת סייגים בפירסום הליכים משפטיים, כדי להגן על האזרח ועל חירותו ושמו הטוב. בלי שיקדם למשפטו בערכאות שיפוט על-ידי העתונות. המועצה החליטה:

1. עתון המפרסם פרשת תביעה בלי כתב-הגנה, יצרף הערה שכתב-ההגנה שרם הוגש לבית-המשפט.
2. כאשר יוגש כתב-ההגנה, יפרסמו העתון, לפי בקשת הנחבע.

3. לא יפורסמו בקשות למסירת שאלון ונוסח השאלון, אולם מותר לפרסם את החלטת בית-המשפט ביחד עם השאלות שהותרו על ידיו.

4. גם בפירסום בקשות בהליכי-ביניים אחרים, לפני קבלת החלטה על-ידי בית-המשפט, מתבקשים העתונים לנהוג זהירות שלא להיכשל בפגיעה בכבוד האדם ושמו הטוב.

על סמך הנחיות אלה, כל תלונה שיש מצד איזה שהוא גורם על צתון שעבר על ההנחיות האלה, מועצת העתונות מקיימת דיון וקוראת את העתון לסדר.

היו"ר י.תמיר:
אפתח את הדיון בטוגיה השניה, שהיא היתה העילה לפגישה, שתכנן אותה מזמן.

המשברים העוברים על הדמוקרסיות המערביות, אינם מדלגים על מדינת ישראל, ומפליא בעיני באיזה מדה מדינה קטנה כשלנו עם משטר דומה לאלה שבמדינות המערביות באירופה ובארה"ב וקנדה, באיזה מדה היא מזדהה עם המשברים האלה. בין המשברים האלה, אף משבר העתונות, ויחסי הגומלין בין הרשויות השונות לבין הזרוע הרביעית, שהיא הזרוע הפרסומית - ואינני מזלזל בכח ההכרעה של הזרוע הרביעית במשטר המדיני. אתם מיצגים היום את הזרוע המבצעת הזאת. המשבר הוא בעיקר משום שאמצעי הקומוניקציה כל כך התפתחו - וצריך לכלול בזה את אמצעי האלקטרוניקה - ההתפתחות הדינמית הזאת אין לה שיעור ובשנים האחרונות הביאה לידי כך שבמדה רבה צמחה תועלת וגרמה לריבוי המידע בנושאים רבים, ומאידך - ואני מדבר בשמי בלבד ולא בשם מפלגתי ולא בשם חברי הוועדה - אני חושב שאנחנו עדים גם לתופעה אחרת, שהולכות ומשתבשות כל מערכות היחסים בין הזרוע המבצעת הראשית, ז"א הממשלה ויתר הזרועות המסייעות לה, ועכשו נכנס לזה גם בית המחוקקים של מדינת ישראל, לבין העתונות בישראל והעתונאים בישראל.

בצאתי את הכנסת שלשום, מצאתי בתיבת המכתבים הממנה אישית בשם הוועדה היוזמת, ושלח את המכתב ח"כ ח.שמעוני. הוא כותב: "לאור הפרסומים המגמתיים בעתונות על משכורת חברי הכנסת, המסלפים דמותם בצ'יבור - יוזמים חברי כנסת מסייעות שונות, פגישה כדי להביא לידיעת הצ'יבור המצב לאשורו ולפעול למען תנאים שיאפשרו לחברי הכנסת פעולה תקינה כפי שהצ'יבור מצפה מהם."

קדמו לתופעות האלה של פעילות ביקורתית בתוך הכנסת, כמה וכמה פרסומים בעתונות, והגבתי לאחד העתונאים. התפרסמה ידיעה בכותרת ראשית, במסגרת מסוימת, בישראלית, האומרת: "הנבחרים בעל בע"מ". כשקראתי אותה לפני כמה ימים, חשכו עיני; אף דבר אמת לא היה.

קיים משטר שאנו רוצים להעריך אותו במדה ואנו מעריכים אותו ומצדיקים אותו. הלא אפשר לעבור למשטר אחר. כשהייתי ברומניה, התרשמתי מדבר אחד בצורה נוראה - מפולחן האיטיות לצ' אוסקו. אבל, מלבד זה, הכל יפה והתרגשתי טוב מאד. אמרתי בלבי: עם כל ההערכה למשטר, הרי פולחן כזה היה אצל סטלין ובסין. מה שאני ראיתי זה היה נורא; היה איש אחד שהעסיק את כל המדינה בפולחן כזה שהדעת אינה טובלת.

היו פרסומים במאמר מערכת המצוי אתי כאן, והוא מדבר על חברי-כנסת בהקשר לאימרה ופליטת-פה שאמר ח"כ פ.שינמן. אמר ח"כ אחד, פלט פליטת-פה אומללה. ובכן, מה בכך?! לפי המאמר הזה, כל חברי הכנסת הם כבר כאלה.

הצטבר בכנסת מסען קשה מאד לגבי היחסים בין העתונאים וחברי-כנסת כחברי המוסד, לא כפרטים. אישית, אין לי טענות לאף אחד. לגבי 95% מחברי הכנסת אין בעיות אישיות. הבעיה היא חנוכית, לאומית, ציבורית ושיטת המשטר. אני מעריך את העתונות ואת העתונאים. לא לחינם קראתי לזה הזרוע הרביעית של המדינה. אנו מרבים לדבר על הנושא של חופש העתונות ועל מזבח חפשי העתונות מקדישים את כל היקר במדינה.

אני שואל את חברי במועצת העתונות ואת חברי בכנסת, עד היכן החפש הזה מצוי ולאן הוא מוכיל אותנו? במדינה הנתונה במלחמה במשך שנים, ומצבנו איננו הולך ונתייה קל אלא קשה יותר, האם אנו יכולים להמשיך ביחסים כאלה?

המצב ברדיו ובטלוויזיה קשה יותר מנקודת-מוצא שלי, אבל זאת נעשה במסגרת בירורים אחרים.

הגיע הזמן, שנקיים בירור על מנת לשפר את היחסים ולתאם את היחסים ולהעלותם לפסים נכונים ולהפיק תועלת לאומית,

ולתת לציבור את ההרגשה שיש איזה קואורדינציה, מבלי לזלזל בביקורת של העתונות, שלולא היא היו דברים רבים לא מטופלים כפי שהם מטופלים, וכל הכבוד לעתונות.

בעולם מצויה העתונות במשבר חמור, מארה"ב ועד האחרונה במדינות מערב אירופה. העתונות סו בלת מהוצאות רבות; מסך גבוה ושבתות רבות, דמי הדאר עולים בקנה-מדה בלתי רגיל, ממס ערך מוסף שהוא אחד הגורמים המיקרים. בצרפת הקציבו בשנים האחרונות 300 מליון דולר לתמיכה עקיפה בעתונות, וב-1976 ישירות יזימו 150 מליון דולר לעתונות הצרפתית. מערב גרמניה עושה אותו דבר. איטליה תקציב 70 מליון דולר, ואיטליה היא יגה הנתונה בקשיים כספיים ואחרים. הוא הדין בארצות הצפון.

העתונות לא תוכל הרבה זמן להמשיך להיות בלתי מעורבת בצורת שיתוף הגורמים הממלכתיים בקיומה. אני יעלו את מס ערך מוסף, ואם תגבר האינפלציה, תזדקק העתונות אף היא לעזרה.

מדוע צריך להיות בין העתונות ובין הציבוריות המנהיגה את המדינה - עם כל מגרעותיה - מערך כזה של יחסים? אינני מיצג את הממשלה. אני מיצג השקפת-עולם של אדם החושב שהוא אחראי ודואג לעניני המדינה, ולשם כך נבחר לכנסת. אחרת לא היתי נבחר. אני כואב את כאבם של אזרחי המדינה הרואים בתרדה את התרופפות החישוקים, וכלנו עדיים לזה, אבל צריך להיות גבול כדי שאנו במו-ידינו לא נגרום למצבים שאנו רוצים למנעם.

אני רוצה להציע, שבמועצת העתונות ובאגודת העתונאים הארצית, יקום אומבודסמן. האומבודסמן בוושינגטון מביא תועלת עצומה. המוסד החדש הזה, זה אדם החוקר את עבודת העתונות מטעמה היא, ואת תלונות הציבור. אני חושב, שזה יכל להיות מוסד בעל תועלת, ויכל גם להפסיר את המתח בין הציבור והעתונות.

אני קורא את המכתבים למערכת, שבהם מתרעמים על המערכות עצמן. אתה רואה שיש אי-שביעות רצון. אני חושב, שצריך אומבודסמן כזה להקים במהרה, וזה יהיה קולט-רע.

אין היום חוק לעתונות. יש חוק רשות השידור, יש חוק הכנסת. אין חוק עתונות.

מ. ז"ק : שר הפנים מינה ועדה לחקיקת חוק העתונות. הוועדה הגישה את מסקנותיה וזה נמצא אצל שר הפנים.

היו"ר י.תמיר : אני חושב, שצריך להיות דיאלוג בין נבחרי הציבור לבין העתונות, מתוך הערכת העתונות. אני חושב, שהיום בכנסת, בלי העתונות, הכנסת היא אילמת במדה רבה. לא צריכה העתונות לראות עצמה מעל לכנסת ולא צריכים חברי-כנסת לראות עצמם כאילו אדוניה של העתונות. חס ושלום. צריכה להיות עבודת-גומלין, שותפות, למען הענין. דיאלוג כזה צריך להפתח. אולי הפגישה הזאת היא הפתיחה לכך וצריך להיות המשך.

ד"ר י.רוטנשטרין : אדוני היו"ר, גבירותי ורבותי, אני רוצה להביא, בשם חברי נשיאות מועצת העתונות, תודה ליו"ר ועדת הפנים, שהואיל להזמין אותנו.

אני חושב, שהדברים היום, ובישיבות הכאן, יביאו רק תועלת. אבל, יש לי רושם שאנו מדברים בסימני המחלה ולא במחלה עצמה. כשאנו מסתכלים סביבנו ובעולה הסובב אותנו, יש לי רושם שאנו עדיים לתופעה מדאיגה ביותר, והיא, שמדינת חוק נעלמת ובמקומה בא כנוהג-חיים אלימות פחות או יותר מבוקרת, שהיא היום הגורם המכריע באנושות כלה. וזה לא רק אצלנו. אני מצטער, כאזרח המדינה, שיש תופעות כאלה; בימים האחרונים קצא"א, לוי והימנים, י.פרץ ונמל אשדוד, מקרים אלה הם רק סימנים של תופעה כללית שאנו עדיים אילמים בכדי את הנגע הזה לעקור לגמרי.

אני חושש שמסמירת חוקים מילוליים או תשלום בצורת אימרה בלבד, אנו יוצאים ידי חובה ואיננו מטפלים בענין עצמו.

כל מה שאמר היו"ר על מה שהוא קורא בעתונות - התקפות על חברי-כנסת או דברים אחרים - אלה סימנים של אותה מחלה. ברגע שמתפרק העול, יש תופעה כללית של כל דאלים גבר, וכל מי שיש לו זרוע ויכל להצליח, אז הערכים שאנו חונכנו עליהם בדור הקודם - ואני מדבר הרבה מאד עם צעירים של דור זה - אני אומר לכם בפרוש: יש פער עצום של מחשבה ביננו לבין הדור הזה. יש לי תמיד הרשם, שהפער הזה בין אבות ובנים נמשך.

קדם כל, לדעתי, יש לשפל בתופעות האלה שהן גורמות לאנרכיה בחיי המדינה, וכל מה שאנו מדברים כאן אלה סימני אנרכיה. לדוגמא, בטלויזיה וברדיו, לפני זמן לא רב, הודיע הצנזור שהוא מפנה על עניני בטחון המדינה, שהוא אגוד פרסום מסוים. הטלויזיה מילאה אחרי ההוראה. הרדיו לא מילא את ההוראה ופירסם. כשהדבר הזה פורסם, הצנזור הועיד את נציגי הרדיו בפני הוועדה שהיא מתואמת בין העתונות וצה"ל, ושם נשמע הדיאלוג הבא: נציג רשות השידור אמר לצנזור, ששאל למה פירסמו בניגוד להוראה, וענה לו במלים אלה: "מה תעשה לי? תסגור את הרדיו?"

אני מצטער להגיד, שפסק-דין של הוועדה הזאת, שאני יושבתי בראשה, לא יכל להיות מפורסם. אבל, בקשנו את יישר הכנסת להביא את זה לידיעת חברי-הכנסת. אין לאותה ועדה כלים לעשות לאותו איש, משהו. הוועדה יכולה להטיל קנס. ואז הלא הקנס יהיה בעצם על המדינה. ביקשו באותה החלטה, שרשות השידור תוציא את המסקנות הנובעות מהענין הזה. הלא זאת הפקרות. שום דבר לא קרה, כמובן. אולי נשלח חוזר וקראו לעובדים ואמרו להם כך וכך. אבל, העובדה הזאת, שהדבר הזה יכל להיות ברשות השידור, ובניגוד לדעת הצנזור - אני חושב שאין עוד הפקרות כדוגמת זה. כמובן, שהאיש עבר על החוק.

אני מספר את העובדות האלה, כדי להדגיש שזאת אינה בעיה של יחסים אלה ואחרים, אלא זאת הפקרות מוחלטת. אנחנו נותנים לכל אלה לעקור מהשרש את הדברים החשובים ביותר לחיינו - משטר דמוקרטי ומשטר של חפש - ובשם החופש גומרים את החופש.

מועצת העתונות ערה לכל מה שנאמר כאן ועושה ככל יכולתה למנוע את התופעות שהזכיר היו"ר. אנחנו הנהגנו את האומבוסדמן מזמן. "וויטינגטון פוסט" יבקרת הרעיונות האלה לא רק מאתנו אלא גם ממקורות אחרים. אנחנו פתחנו את האפשרות, לכל אזרח, להתלונן על כל דבר שנכתב בעתונות או הושמע בעתונות האלקטרונית. אני מצטער לציין, שהאזרחים אינם ששים להתלונן. התלונות הרבות באות מהממסד. אם הרב הראשי מתלונן שהפרסום היה ענין לו - זאת לא בדיק המגמה למה נוצר האומבוסדמן. אנחנו מחכים שהאזרח עצמו, שלא רק נפגע, אלא גם רואה את הנגיעה בכלל האזרחים - יתלונן. אני מצטער לאמר, שהאזרחים אינם מתלוננים. אני חייב לאמר, שהעתונות מפרסמת גם דברי ביקורת על עצמה. היתה חליפת מכתבים ב"הארץ", ושם היתה ביקורת בין העתונאים לעתונות. אני זכיתי לביקורת שלילית מאד מטעם עתון אחד בקשר לדברים שאמרתי בקשר לפרשת ביכונסקי. אמרתי אז דברשם ברוח הדברים שנאמרו היום ע"י ח"כ ש.תמיר. אנחנו מצאנו לנכון להביא את זה בפומבי. איננו מגבילים עצמנו בביקורת על עתונות, ע"י זה שאנו אומרים את זה בחדרי חדרים. מועצת העתונות קיימה ישיבות רבות באנליזה עצמית של אותן התופעות שאנו מציינים היום. כך היה אחרי מלחמת שנים הכפופים, כאשר נאמר שהעתונות גרמה לירידת מוראל הציבור, וקיימנו ישיבה וחיפשנו דרכים לשיפור המצב.

במשטר שאנו חיים בו, אי אפשר למנוע את הפרסומים. העתונות נהנית מופש מחלט ולא יכל להיות חופש למחצה. הצרה הגדולה ביותר היא, שהאיש הכותב איננו מרגיש איפה הגבול. אם לא נחדיר את זה לעתונאי הבודד, אז אף פעם לא נוכל, לא על ידי חוק ולא ע"י הוראה כל שהיא מלמעלה, לשנות את הדברים.

נראה לי, שהתופעה הזאת היא שלילית וצריך להלחם לא בסימניה אלא בתופעה עצמה.

מ. הכהן : אני רוצה להודות ליו"ר על היוזמה לפגישה. נראה לי, שצריך להרחיב אותה ליום עיון. עם יותר חברי-כנסת ושותר עתונאים, שיש להם גישה ישירה לענין.

גם אני, כמו ד"ר רוטנשטריך, רואה עצמי כאיש הדור הקודם, אם כי גם כאיש המחר, אבל אינני רוצה לראות עצמי כאיש דור ההווה מבחינת הדברים שאנו עוסקים בהם.

נראה לי, שלתלות את הקולר בעתונות, במשטרה, או באיש זה ואחר, זה פשטני מדי. אמר מר ש.תמיר, שהדלפה ופרסום, זה לחם-חוקו של הפוליטיקאי ולא של אנשי משטרה. דומני, שגם כאן יש שיבוש בחיים הנורמליים, כי רדיפה לפרסום כפי שזה במדינתנו ובכנסת, זה מעל ומעבר למותר, גם לפוליטיקאי. עש אי זה שיבוש, ונראה לי שהוא נבע מדבר אחד יסודי - אנחנו יותר מדי מחוסננים. חוק החסינות של חברי-כנסת, הוא אחד הגורמים לכך, שח"כ מרשה לעצמו לעשות ולהגיד דברים, שהוא היה איש פרטי - לא היה עושה זאת. אנחנו מעלים הצעות לסדר יום ומטילים שיקוצים ואין אפילו הרהור שני. אנחנו זוכרים את הפרשה של הקצין עם השכנים, כיצד זו הפכה לפרשה סוערת, וזאת היתה הצעה לסדר-יום או שאילתא. זה נופח מעל ומעבר לממדים של תרבות החיים הציבוריים, וזה הפך להיות לגורם.

מי שיאמר שעלינו להגביל עצמנו בביקורת וחשיפת פרשיות - הלא זה בנפשנו וזה לא יתכן. אבל, אנחנו כבר לא יכולים לישון לילה בלי שיש איזה פרשייה. אם אין אשזה פרשית שחיתות - אין לנו רגיעה.

אם תרמתי גם אני משהו לאיפיונה של המחלה כלפי פנים וכלפי עצמנו, אני רוצה להציע שוועדת הפנים תיזום בדיקה מחדש של חוק החסינות, משום שדומני, שבזה שחבר-כנסת אינו משלם עבור דוחות תנועה - זה דבר חמור. זה בתקף חוק החסינות. הצעות של חברי-כנסת לסדר היום, חייבות להיות מבוקרות, כאשר יש בהן נימה של החשדה ללא בדיקה. בלי שהדבר ייבדק - אסור להעלות הצעה לסדר היום, כאשר יש בה נימה של החשדה.

אני שותף לח"כ ש.תמיר בביקורתו ובהערותיו על המשטרה, משום שדומני שיש בזמן האחרון נטייה במשטרה - כשם שהיא קימת בכנסת בזמן האחרון - לכותרות. אם המשטרה אינה זוכה בכותרות לעיתים קרובות, נדמה לה שהיא לא ממלאה את תפקידה. ההדלפות הרבות מהמשטרה, אלה דברים הטעונים בדיקה ושינוי.

ולבסוף, העתונות. מלבד זה שאני שותף לדברי ד"ר רוטנשטריך על תרבות עתונאית, ושהעתונאי צריך לדעת את הגבול של העתונאות, אבל העתונאות תפקידה לפרסם. העתונות אינה מחוסנת. אם מישהו נפגע על ידה, יש לו אפשרות להגיש משפט על הוצאת דיבה. לכן, אני אומר: הבה לא נראה את הדברים בצורתם כך, אלא צשב ונדון, ונרד לשרשם של דברים ונתקן בכנסת גם את הדברים שצריך לתקן.

מה שהוזכר כאן, זה לא היה דבר שלא העתונות התחילה בו, אלא הביאו לעתונות חומר וזאת לא היתה פליטת-פה.

נ. מוזס : יש לי הרגשה, ששוכחים מה תפקידה של העתונות. סוף סוף, אנו ראי החיים, ולא בהיות ראי עקום של החיים.

קרו בשנים האחרונות שני סאטורות חשובים ומכריעים, שהם גרמו לכך שקורה עכשו מה שיורה: המאורע הראשון הוא מלחמת יום הכפורים. לא אשכח את היום, ששילפנו אלי בבקר מיחידת הקשר ואמרו שיש אמנם תגבורת סורית, אבל שלא נבליט את זה. היה גם על מצפוני, כמו על מצפון החברים, כשכל ענין הבטחון היה קדוש ומגודר, וזה היה מעל ומעבר לצנזור. כך התנהגנו כעורכי-עתונים. לא פרסמנו דברים, מתוך קדושת הצבא.

אחרי שפרצה מלחמת יום הכפורים, חל שינוי דרסטי ומהפכני; העתונות נהיתה הרבה יותר פתוחה, וזאת בגלל לחץ של חילים שחזרו מהחזית. תראו זאת בכל עתון. זה היה לחץ כבד, ועוד הייתה שיתונאים אשר כועסים שלא די פתחנו את העתונים. החילים שחזרו מהחזית, לוחצים עלינו שנפתח יותר ויותר את העתונים, והם צודקים. נגד זה אין מה לעשות. אנש חושב, שהעתונות חייבת לנהוג כך. הם אומרים שהוא היינו פתוחים יותר - לא היתה פורצת המלחמה.

דבר שני: הרדיו והטלוויזיה. מצד אחד, יש עתונות, שבחלקה היא פרטית, חצי פרטית ומפלגתית. לא ממשלתית ולא חצי ממשלתית. בכל האחריות האישית שלי אני יכול להוכיח, שאין להשוות את מדת האחריות הלאומית שיש בעתונים הפרטיים ובעתונים המפלגתיים, ובין כלי התקשורת האחרים. אין להשוות. יש השפעה הדדית. היום, הטלוויזיה זה מין כלי תקשורת כזה שהוא מס.1 של המדינה. אני חושב שח"כ א. יריב יכול לתת בענין זה הרצאה. אני רק מעביר את זה בקצה האצבע. לכן, הבעיה של המדינה היא בעיה כלי תקשורת ולא כתובים. ויש השפעה הדדית. אתם לא יכולים לדרוש מעתונאי שיחיה במטגרת העתון שלו ולא יהיה מושפע ממה שמרחש בכלי התקשורת האלקטרוניים. בכל עתון יש איש ש... אחראי, כאיש מקצוע. לא כן הדבר בטלוויזיה; שם כל עתונאי יכול לפרסם מה שהוא רוצה. לא כן אצלנו.

אני מדבר על שרש הענין. לא, כל הבעיות

שהעליתם, נכוונות.

נגעו כאן בבעית משטרה וכנסת. הבעיה היא של המדליפים. אני לא חושב, שיש יותר הדלפות מהמשטרה מאשר מהממשלה ומהצבא וכן משיחות המתנהלות עם ד"ר קיס ינג'ר. עם כל הכבוד, יש לנו מלחמות עם המשטרה, אבל פה יצרו רושם כאילו המשטרה אשמה בזה. אבל, אני חושב, שהאשמה היא במצב. זה המצב, והעתונות היא הראי של המצב.

יש קצת זלזול בכנסת. ממה זה נובע? יש לזה כמה סיבות. יש ממשלה השולטת 60 שנה. (אני לא איש מפלגתי.) כל זמן שזאת כנסת שאין לה אלטרנטיבה, אז יש איזה יחס של העתונאים שגם ככה לא ישתנה השלטון. יש בזה משהו.

אני חושב, שהיוזמה של יו"ר הוועדה, והיוזמה לשיחות משותפות עשויה להועיל. אנחנו פתוחים. אבל, תזכרו מה שאמרתי על הטלוויזיה ועל הרדיו. אינני יכולים להתעלם מהיוזמה

נאמר, שכאן ידובר על צינעת הפרט. התפלאתי על דברי ח"כ ש.תמיר; בכל זאת, הודות לעתונות היו כמה פרשיות, שביזמתו ובפעילותו הם הובאו לידיעת הציבור. אני חושב, שצינעת הפרט זה דבר חשוב ומקודש, אבל אני חושב שלא פחות חשוב הוא חופש העתונות. לכן, צריך להיות כאן איזון. לכן, שום חידוש נוסף לחוק לשון הרע, לא יועיל. במשפטים זה יהיה הרבה יותר גרוע. יתכן, שצריך עוד משהו להוסיף בתקנון שלנו. אנחנו פתוחים לזה. עתון, אשר חטא במשהו וצריך להצטדק, זה עבורו פסק-דין הרבה יותר קשה מאשר לשלם 1,000-2,000 ל"י.

יש לנו נשיא מועצת העתונות והוא לפעמים אומר דברים שאנו מאד מתקוממים נגדו, וזה כך. היו מקרים קשים, ולעומת זה היו מקרים שהודות לפרסום נמנעו מקרים לא נעימים. על פושע אחד כתבנו שהוא חשוד ולא הדגשנו זאת, והוא פשע עוד פעם.

לכן, אל תמהרו להוציא חוקים. עוד לא התברר שחוקים כל כך מועילים. היועץ המשפטי לשעבר, הוא אדם חריף, ובכל זאת לא מיהר בחקיקת חוקים.

תשתמשו במכשיר שיש לנו, וזו מועצת העתונות. אדרבה, תהיו אתנו יותר במגע, אך אל תשכחו את ענין כלי התקשורת הבלתי כתובים.

היו"ר י. תמיר: אנו מאד מודעים בכנסת לתופעה שרשות השידור הוא מוסד ממלכתי פר-אקסלנס והפך להיות נכס של כמה אנשים שאינם משתלטים על עצמם. היה לי הכבוד לזמן פגישה של חברי-כנסת לדון במצב - דבר שעוד לא היה לו תקדים בכנסת - ובאותה פגישה היו ארבעים איש מכל המפלגות, מכל הסיעות והחטיבות. היתה שותפות דעה, שמשו צריך לעשות. מקיימים בירורים ושיחות.

אני חושב, שמשו חייב להולד מדברים אלה. צודק מר נ. מוזס, שהשפעה בלתי ישירה - עקיפה - של מה שקורה בטלוויזיה וברדיו, מוכרחה לתת אותותיה על העתונות הכתובה.

נ. אליעד: אם כי יש קשר בין הנושא של המשטרה לנושא של העתונות, חוששני שלא צדקנו בזה שכרכחנו את שני הנושאים. אני חושב, שהבעיה של העתונות ראויה לפגישה יותר יסודית - ומר מוזס פתח לנו את הדרך - יתכן שזה דורש פגישה יסודית לא רק עם המועצה, אלא גם עם העתונאים.

אני מסכים עם מר נ. מוזס, כי אני בזמן מלחמת

יום הכפורים כעסתי מאד על העתונות, איך זה קרה שהעתונות שלנו לא תפשה את הדברים ברגעים הראשונים של העניין. הלא ידענו שיש תגבורת ויש תנודות של כחות. אתם לא קימתם את חובתכם. על זה בודאי לא תמצא כאן מישהו אשר יחלוק עליך, שהעתונות צריכה להיות ראי החיים וצריכה לקבל חופש מלא וגם לקבל חופש מלא להגזים פה ושם ולטעות פה ושם. אי אפשר לעמוד עם מאזנים בעניין זה.

אבל, אני מעלה כמה שאלות המטרידות אותי; האם אין זה נכון - וחוששני שזה כך - שהעתונות נטשה את התפקיד החבוכי? העתונות לא חשה שיש לה תפקיד זה. בטרם-המדינה, כאשר לקחת עתון, היא תהא שיש רצון לקבוע דפוסים, חינוך והשראה. היום יש בעיתונות דאליים גבר. אפשר להגיד שאין השקאה במדינה. אבל, זה לא צריך לשחרר גופים לבדוק את עצמם ולרצות לתרום מעצמם. העתונות לא צריכה להתגדר בתפקיד של ראי ולהסתפק בכך כמעט מתוך התעללות מהבעיה החבוכית, ההדרכתית של העם. זה מדאיג אותי ומצער אותי. אני מסכנע, שגם אתה, כשאתה רואה כיצד רצים לפרסום של מאורעות משניים, שהם בבחינת פלפל, ועד כמה נוטשים רעיונות חשובים.

אני מוכן, שמועצת העתונות תשב פעם בגלדיה של הכנסת ותעקוב ותראה כמה חברי-כנסת יש וכמה עבודה ועסקי-עיתונים בדיון ובביקורת ובטיפוח רעיונות, ואין לזה זכר בעתונות. בודאי צריך לבקר, ויש חברים שאינם נכנסים למליאה. אבל, זה הופך להכללה ז"א, אם אתה רוצה להבדל מהדבר הלא טוב ואתה כן רוצה לעשות את הדבר הטוב - אין לזה ערך, כי את מי זה מעניין? מספיק שיש אחד שהוא לא מתאים, וזה הופך לכלל.

כאשר שומעים ידיעה: "נעצרו עובדי משרד הבטחון", אני שואל מה חטאו אלפי עובדים במשרד הבטחון אם 2-3-4 נעצרו? הידיעה היתה: "נתפשו עובדי משרד הבטחון".

אני חושב שלא יזיק לאיש, ואני רוצה לטמון עליכם ואני בטוח שאתם מטפיק אחראים לדברים, אם יש תגבורת כחות בגבול וצריך לפרסם, ואם יש בעיות וצריך לחכות עד שאותם אנשים יובאו לבית המשפט ואז גם יפרסמו את השם ולא יגידו דבר כללי המאשים את כל כלל ציבור העובדים באותו משרד.

חלילה וחם חברה חופשית אם אין בה עתונות חפשית. זה לא יכול להיות. אם יעזו להגביל את העתונות, אני עצמי אלחם בזה. אבל, מדובר בתחושה של הטוב והמועיל בחברה שלנו.

אני רוצה לשאול את יו"ר מועצת העתונות, האם יש חוק כמו חוק לשכת עורכי הדין? החוק נותן ללשכה את הכח השיפוטי. אני לא רוצה שהעתונות תישפט על ידי בית משפט בחוץ, אלא ע"י בית-משפט שלה, של עצמה, ז"א שיהיה חוק הנותן סמכויות חוקתיות של מועצת העתונות, שלא יקרה המקרה כמו שקרה עם אותו איש מהרדיו, אשר אמר: "מה תעשה לי?" מדוע לא יכל להיות חוק הנותן למועצת העתונות את השלטון העצמי האוטונומי שלה בכל ענייניה ושם יהיה כתוב מה זה בקרא להיות עתונאי, והיא עצמה תהיה בית המשפט בעתונות. אני רוצה, שהיא תהיה האוטונומיה המלאה והאחראית שהעניין יהיה מסודר.

הבעיות אינן אישיות, מר מוזס, אלא אני רואה את החומרה בעיקרה במוכן הלאומי. (נ. מוזס: תפזור את בעיות התקשורת, אם אתה מתכוון לעניין הלאומי. לא יהיו לכם בעיות עם העתונות.)

ראיתי את השידור של הטלוויזיה על יפון. אין יתכן שיקרינו דברים כאלה, שאתה ממש מתפלץ? גם ח"כ תמיד ויגו לנו עושים לא מעט בזה שאנו מושכים את אנשי הטלוויזיה לדיונים. אני הגשתי שלש פעמים הצעה לסדר-יום בעניין הטלוויזיה. אם לא בצליח לשכנע ולא יהיה מאמץ משותף - לא יהיו תוצאות. אנחנו מתכוונים להאבק על דברים שאנו חושבים שהם נכונים.

לידידי מר קרתי, אני עו"ד וכשאני קורא את העתונות, זה לא נכנס לי לראש שהמשפחה והחברים היו מעוניינים לפרסם פרטים אלה. כשאני קורא מה שאדם אומר בעדות מתוך תיק של משטרה - אף אדם לא יכל לדעת מה יש פה, אלא אם מישהו הממונה על החקירה מדליף זאת.

היו"ר י. תמיר: היתה הודעה של מר מ. ז"ק שהדבר נחקר.

ב. אליעד:

אני שואל מה היה עם ברנס? כשאני קורא מה אמר
עד זה, והנאשם, והכל בכיוון אחד של הפללה?

חבל שעירבבנו את שני הנושאים. כמשפטן, אני
מזדעזע כשאני קורא על דברים, כשאני יודע שהאדם עוד לא הובא
למשפט. זה מועזע אותי. אני משוכנע, שאם המשטרה לא היתה מעורבת
בדבר הזה, אז כל האינפורמציה המפלילה הזאת לא היתה מגיעה לעתונות.

ד"ר י. רוטנשטיין: רשות השידור, על כל זרועותיה, משתתפת בוועדת
עורכי העתונים היומיים, וחבריה הם חברי אגודת
העתונאים. היא לא משתתפת במועצת העתונות ונתונה למרותה של
מועצת העתונות.

המקרה שאני ספרתי עליו, היה בוועדת צנזורה.
יש מוסד כזה; יש ערעורים על החלטות הצנזור ויש גם ענישה של אותה
ועדה. במקרה אני יו"ר הוועדה הזאת. זה היה מעשה המבוסס על חסכם
מסויים, ושם נאמרו דברים כמו "מה תעשה לי?" בודאי שאין חוק.
מועצת העתונות היא גוף וולנטרי ולא סטטוטורי. כל העתונים היומיים
יצרו אותה ובשמעים לה מתוך רגש של עצמם. למרות שזה גוף וולנטרי,
הוא פועל מתוך אחריות ומתוך זה שהעתונים מכבדים את הגוף הזה.

ב. אלמוג:

יש לי הרגשה, שמחמיצים פה את הגרעין האמתי של
שרש הדברים, ומנסים מקרים יוצאים מהכלל להעמיד

גזרות על הכלל.

אדוני היו"ר, ציינת שני עתונים שנדונו, כדי
להראות שגם אנו פגיעים. אני חושבת, שאנשים בתפקידים בכירים במדינה,
שניתנה להם אפשרות לפקח ולנהל, שם המספר הרבה יותר גדול. זה ביחס
לדוגמא שנתת.

גם הנסיון לרפא את המחלה, לא נעשה בצורה
נכונה. בגלל איזה שהן חולשות-גוש, הקיימות אצל כלנו, גם במשטרה
וגם אצל חברי-כנסת, מנסים כאן לסגור את פי העתונות, והיית רוצה
לתאם פרסומת. יש בזה פרדוקס; מצד אחד, ח"כ אליעד אומר שהוא כעס
על העתונות שלא פרסמו את כל המידע שהיה ברשותנו מתוך איזה שהיא
הסכמה בין ועדת העורכים ושלטונות הצבא. הקשר הזה של הסכמה היה לא
רק בעניינים צבאיים, אלא גם בעניינים כלכליים; שהיום אנחנו חושפים
אותם. איבני יודעת איך היה נראה בודק-הבית בהברה הישראלית אלמלא
הויכוח הפתוח הנעשה היום בעתונים, כולל מערכת הבטחון, כולל
השיטה הכלכלית. אתה לא יכול מצד אחד לשאול איך יתכן קשר ההשתקה,
ומצד שני לאמר: בואו נתאם יחד פרסומים.

אני לא יודעת שהעתונות בטלה על עצמה תפקיד
לחנך את הציבור. המטרות שעמדו בזמנו בפני הישוב בארץ, היו אחרות,
והיו מעל ומעבר לדברים שסיכמנו למירמה ולמעילה, שגם אז היו. איש
לא הטיל על היינות לחנך את הדור. תפקיד העתונות הוא למסור מידע
ולפרש אותו. עובדה, שהפרשנות כל כך שונה זו מזו. מצד שני, לא
היתי אומר, שמישהו הטיל על חברי-כנסת את התפקיד לבנות או לשמור
על המוראל של הציבור. לא שמעתי שנעשה מחקר המצביע מה הדרכים
הנכונות בהן יישמר מוראל הציבור.

פרשת הבית ברח' חברון, אני כתבתי בזמנו את
המאמר. אתם תטענו שהיה חסר איזון בטיפול.

היו"ר י. תמיר:

ההתקפה לא היתה על פרסום הדברים, אלא על
השידור בטלוויזיה, שנתן פורקן לאדם שהיה בהלם.

ב. אלמוג:

מצד שני, לי יש הרגשה, כאיש שכבר עשרים שנה
בעתונות, שאנו מדברים אל קירות אטומים. אנחנו
כותבים ומפרסמים דברים, והדברים לא זזים. כשאתם לא מזיזים דברים,
לא יעזור מה שאנו כותבים.

הגב' ל. רבין התבטאה בצורה שיכלה לעשות טנסציה
בעולם. היא ספרה שבו ידית מכסיקו העוינות מצד המשלחות הערביות היתה
כל כך חזקה, שהיא נסתה "לעשות עיניים" לנציג הלבנוני, כי העוינות
התבטאה בזה שגם לא הביטו בפני הישראלים...

איפה נשמע דבר כזה, שאשת ראש הממשלה תגיד
דברים כאלה ולא יפרסמו דבר כזה?! אבל, אנחנו בעתונאיות דאגנו לא
לפרסם דברים אלה. אני לא חושבת, שהעתונאים דואגים לעניינים ה-
הלאומיים פחות מאשר חברי-כנסת.

אנו מוצפים בטלפונים ופניות מצד חברי-כנסת ואישים שונים שבידם המפתח לדברים שונים. אנו מוצפים בבקשות פרסום זה דבר מסכר מאד.

היו"ר י.תמיר:
אמרתי בהזדמנות, שאיש ציבור בלי יחסים ציבור ובלי פרסום, הוא כאילו חיל היוצא למלחמה בלי תחמושת. אבל, צריך להיות גבול של איש העתונות וגם של איש הציבור.

ב. אלמוג:
ביננו מסתובבים הסיפורים האמפיים של יצרי הפרסום בכלל, לאו דווקא של חברי-כנסת. פרשת המברק שהודלפה. על ידי מי היא הודלפה? האם העתונות יצרה אף זה? העתונות אינה יוצרת את החדשות.

הנסיון שפה נעשה הוא לא להזרים חמצן לעתונות ולא לאפשר לעתונאים לעבוד כפי שהם צריכים לעבוד. את התוצאות ראינו כאשר שש הסכמה בהבנה, וזה מה שמנסים לנקות עכשו. גם כשהרמטכל בא לוועדת עורכים הוא מוסר מידע ומבקש את הבנת העורכים לענין הזה.

אשר לגזק הנגרם לאנשים הנמצאים במעצר - אין חוק בענין זה. אני מבינה את מה שעומד מאחרי דברים אלה; אם יהיה חוק כזה, המשטרה תהיה כבולה. היא תגיד אם הסיכוי שניתבע לשלם פיצויים, ואז נעזוב את זה. לדעתי, צריך לתת למשטרה יד חופשית.

מר בן-גור קרא את הכללית וד"ר רוטנשטריך הסביר איך אנו עובדים. יש חוק לשון הרע. העתונות היא לשון טוב או רע, אבל היא לשון. כל כלל אחר, שתנסו להעמיד בפני זה, חלילה לנו שנגיע להתפכחות כזאת כפי שהגענו אחרי מלחמת יום הכיפורים כתוצאה מהמצב שהיה, חלילה שנגיע למצב שהביא לכך.

היו"ר י.תמיר:
לאחר הפגרה נתכנס ואנשים הרשומים יבואו לידי ביטוי.

י. בארי:
כשנפתחה הכנסת בימים הראשונים של הכנסת השמינית, היה דיון שלא השתתפתי בו, ונדונה סוגיה בעלת חשיבות ציבורית, בדון אז תיקון בחוק שמכחו אמור רופא להפר את חובת הסודיות וחייב יהיה להודיע על דבר שנודע לו תוך מילוש תפקידו כרופא, לרשות מסוימת.

את זה לא מצאו לנכון לפרסם, אם כי זה חשוב ורציני. לעומת זה, היתה ידיעה שהופיע פ.ספיר והתמרמר על היבוא והביא כדוגמא יבוא נעליים עם עקבים, ותוך כדי שיחה אמרו לו: "אתה לא יודע שכבר שנתים הולך פלוני עם עקבים?" למחרת, נכנסתי לבגק, ואומר לי הפקיד: "כנראה; שנכנסת למושב לציים".

היו"ר י.תמיר:
אני רוצה להודות לאורחיינו הנכבדים. אני חושב, שהיתה שיחה טובה מאד, ובוודאי תהיה לכך תרומה רבה, כשנמצא את הנושא.

ב. מואב:
קבלתי טלפון ממושב שגב, והודיעו שבמשך הלילה נסו לקבוע עובדות בשטח. לפני שוועדת הפנים דנה בכך. אני מבקש, שהדיון בוועדת הפנים לא יידחה. שלחתי לשר המשטרה וגם לשר הפנים בקשה לאינפורמציה על הדברים ובקשתני לא להתערב לפני שוועדת הפנים תדון בזה.

היו"ר י.תמיר:
הישיבה תהיה ביום ששי הבא ועל סדר היום ענין שגב.

י. בארי:
בקרנו בעמק הירדן. היום מתפרסם מאמר ב"הארץ", כאילו הכנסת לא פועלת בענין זה.

היו"ר י.תמיר:
אני מציע, שביום ששי הבא, נירדש מחצית השעה ונזמין את שר החקלאות ונציב המים לישיבה.